

УДК 332

СВІТОВЕ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО (МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО) СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ: ШОТЛАНДІЯ, НІМЕЧЧИНА, КАНАДА

Заблодська Д.В.

THE WORLD PROMOTION OF REGIONAL DEVELOPMENT (INTERREGIONAL) COOPERATION IN UKRAINE: SCOTLAND, GERMANY, CANADA

Zablodska D.V.

У статті надано результати аналізу світового досвіду щодо сприяння розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва в Україні. Досліджено досвід Шотландії, Канади і Німеччини. Встановлено, що сприяння розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва може відбуватися шляхом використання програм, проєктів, організаційних форм, тощо.

Ключові слова: світовий досвід, розвиток, регіональне і міжрегіональне співробітництво.

Актуальність. Розвиток регіонального (міжрегіонального) співробітництва ще довго буде залишатися актуальним питанням як для України так і для світової спільноти, оскільки Україна стала асоційованим членом Євросоюзу. Тому дослідження щодо сприяння та підтримки України з боку розвинутих країн своєчасні. Саме через вивчення світового досвіду сприяння країни Євросоюзу розвитку інших держав варто задля імплементації кращих практик регіонального (міжрегіонального) співробітництва.

Аналіз останніх досліджень. Проблемами сприяння та підтримки України з боку розвинутих країн займаються не тільки політики, а і практичнонауковці. Серед яких слід виокремити таких як: С. Максименко, О. Ціпенко, С. Таппер [1-3] та інші. Проте проблеми регіонального (міжрегіонального) співробітництва в умовах євроінтеграції змінюються, але не зникають. Тому вивчення досвіду щодо світового сприяння розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва потребує проведення постійного аналізу.

Метою статті є вивчення досвіду щодо світового сприяння розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва в Україні.

Результати досліджень. Аналіз світового досвіду регіонального (міжрегіонального) розвитку не передбачає отримання унікальних інструментів, які можуть бути природньо використані в Україні, але багато світових проблем розвитку звучать дивно

знайомими для України, а саме: наявність значних відмінностей у рівні добробуту між різними регіонами, де позбавлення відповідного рівня життя охоплює не тільки питання доходів, а й доступ до житла і послуг; проблеми демографічного зсуву або міграції, яка охопила багатьох громадян, що переїжджають з депресивних сільських районів у великі обласні центри, тощо. З цього приводу заслуговує на уваги досвід регіонального розвитку Шотландії.

З точки зору регіонального та місцевого розвитку найбільш цікаві особливості Шотландського досвіду полягають в такому: економічний розвиток у багатьох сільських районах пов'язаний із доступом до мережі Інтернет належної якості – тому не дивно, що питання підключення до Інтернету в поєднанні з розвитком сільських районів знаходяться під контролем Кабінету міністрів Шотландії; шотландський уряд має національні програми розвитку для ключових галузей промисловості, а гарним прикладом, що враховує регіональні відмінності, є Шотландська програма розвитку сільських територій, яка має такі цілі: розвиток сільської економіки; підтримка сільськогосподарської та лісової промисловості; захист і збереження навколишнього природного середовища; вирішення проблем зміни клімату; підтримка сільських громад в загальних питаннях [1].

Одним з ключових питань регіонального розвитку в Шотландії є ефективне використання ресурсів. Необхідність розвитку значно варіюється, тому одним із завдань є зосередження на проблемах громад, які найбільше потребують допомоги. З цієї причини у Шотландії вже протягом багатьох років розраховується так званий Шотландський Індекс рівня життя. Він визначає ступінь підтримки той чи іншої території, ґрунтуючись на наявних рівнях доходів, якості житла, доступу до соціальних послуг та освіти, якщо вони істотно нижче за середній показник по державі. Цей метод передбачає використання 38 показників, які відображаються на інтерактив-

ній карті. Використання Шотландської моделі може бути занадто витратним для України, але подібні системи, побудовані за шотландською моделлю з меншим ступенем деталізації даних, вже застосовуються в пілотних регіонах України.

Ситуація в Шотландії щодо регіонального (міжрегіонального) співробітництва трохи відрізняється з таких причин: у довгій історії вирішення проблем регіонального розвитку в Шотландії ключова роль до 1990-х років належала Агентству шотландського розвитку (SDA). Воно мало регіональні філії/дочірні структури і було створено для стимулювання економічного розвитку, а економічний розвиток на низовому рівні розглядався як необхідна умова для вирішення соціальних питань, таких як демографічний зсув. У той час Шотландія не мала свого власного уряду, тому не було ніякого «шотландського» урядового міністерства, яке б відповідало за регіональний та місцевий розвиток. Потім, на протязі кількох років Агентство було трансформовано, але не через закриття, а через корпоратизацію. Сьогоднішня його структура ґрунтується на ієрархії агенцій розвитку підприємництва. Ці органи беруть участь в підтримці і підприємництва, і громад. Саме ця мережа надає гранти для фінансування конкретних видів бізнесу і одночасно займається підтримкою проектів розвитку громад і сприянням соціальному підприємству, коли метою є поєднання розвитку бізнесу і вирішення соціальних питань. Крім того, малі і середні підприємства можуть подати заявку на отримання кредитів з державних джерел і розраховувати на підтримку з боку приватного сектора, хоча уряд, як і раніше, стурбований тим, що банки не надають достатніх обсягів середньо- і довгострокового фінансування проектів розвитку.

Використовуючи цей досвід Федеральним міністерством економіки та енергетики ініційована міжнародна Програма, яка стала основним елементом зовнішньоекономічної політики Німеччини. Програма надає можливість підприємствам та організаціям з 19 країн налагодити контакти та умови взаємно вигідного співробітництва з підприємствами Німеччини. З 2001 року підтримуються зовнішньоекономічна діяльність підприємств країн-партнерів на території Азербайджану, Білорусі, В'єтнаму, Грузії, Єгипту, Індії, Ірану, Казахстану, Киргизстану, Китаю, Мексики, Молдови, Монголії, Тунісу, Туркменістану, Узбекистану, Чилі. Коло країн-учасниць Програми постійно зростає. Фінансування Програми здійснюється з бюджету Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини. Найважливішим елементом Програми є можливість налагодити особисті контакти з компаніями, знайти надійних партнерів, для чого учасники проводять індивідуальні переговори з потенційними партнерами, що їх шукають як самі українські менеджери, так і відповідальні за впровадження Програми. За допомогою Програми підприємства, регіони не тільки налагоджують співпрацю з німецьким бізнесом, а також мають можливість через відвідання німецьких підп-

приємств ознайомитися з досвідом вирішення багатьох управлінських питань, інновацій, технологій, інженерно-технічних рішень, розширення міжрегіонального співробітництва тощо. Програма є надзвичайно перспективною в економічному плані як для німецьких підприємств, так й для підприємств, регіонів, субрегіонів країн-партнерів. Результатом стає укріплення та розширення економічних зв'язків між країнами-партнерами, зокрема між Україною та Німеччиною.

Проте одним з ключових аспектів економічного розвитку українських регіонів є нарощування їхнього експортного потенціалу та залучення прямих іноземних інвестицій. У цьому питанні цікавий досвід Канади, яка послідовно підтримує реформи в нашій країні. У сфері експорту та залучення інвестицій ця підтримка реалізується Канадсько-українським проектом з підтримки торгівлі та інвестицій (Canada-Ukraine Trade Investment support – CUTIS). CUTIS – це 5-річна ініціатива уряду Канади, спрямована на зменшення бідності в Україні шляхом збільшення експорту з України до Канади та інвестицій з Канади до України. Проект технічної допомоги стартував у 2016 році й реалізується Конференційною Радою Канади спільно з Канадсько-українською Торговою Палатою [2].

Проект спрямований на підтримку малого та середнього бізнесу у всіх регіонах України через співпрацю з торгово-промисловими палатами, бізнес-асоціаціями, а також урядом та проектними офісами реформ. Проект також орієнтований на розвиток в Україні дружнього до навколишнього середовища бізнесу. Головними партнерами проекту є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Проект загалом має декілька основних напрямків діяльності. По-перше, це інформаційна та мережева робота з бізнесом.

Команда проекту в Торонто (Канада) займається пошуком інвесторів, готових підтримати український бізнес, зокрема на регіональному рівні. CUTIS налагоджуватиме контакти з канадськими партнерами та знайомитиме їх з інвестиційними пропозиціями від українського бізнесу. Для полегшення доступу бізнесу з усіх регіонів України до цієї інформації планується створення експортного та інвестиційного онлайн-порталів. Проект також надаватиме системну допомогу щодо експорту пріоритетних товарних груп до Канади. На жаль, CUTIS не може забезпечити пряму підтримку усім підприємцям, які прагнуть вийти на канадський ринок. Проект допомагатиме обраним компаніям брати участь у торгових ярмарках та заходах, спрямованих на розширення бізнес-зв'язків у Канаді. Вони будуть отримувати безпосередні професійні консультації від канадських спеціалістів, разом з ними готуватимуть свій товар до канадських вимог. Така системна підтримка створить реальні прецеденти успішного виходу українських товарів на канадський ринок та стимулює значне зростання торгівлі між двома країнами. Ще одним аспектом роботи проекту є розвиток

вмінь і навичок урядових та неурядових організацій в сферах експорту та залучення інвестицій. Буде передано представникам українських міністерств, проектних офісів реформ, торгово-промислових палат та бізнес-асоціацій найкращі світові практики в галузі міжнародної торгівлі та залучення інвестицій.

Канадський досвід та експертиза допоможуть українській стороні зміцнити свій професіоналізм, розширити горизонти торговельної діяльності та сприятимуть успіху України на міжнародній арені через розвиток регіонального (міжрегіонального) співробітництва [2].

На рис. подано групування країн світу у відповідності до напрямів сприяння розвитку Україні.

Фронтальне сприяння Євросоюзом розвитку регіональному (міжрегіональному) співробітництву в Україні визначено підходом Європейської Комісії до бюджетної підтримки, яка полягає у тому, щоб через цей інструмент покращувати стосунки партнерства з іншими країнами з метою зміцнення демократії, досягнення сталого економічного розвитку. Такий підхід має бути базований на взаємній підзвітності та відданості фундаментальним цінностям прав людини, демократії та верховенства права. Бюджетна підтримка надається в якості стимулювання певного «вектору змін» щодо основних викликів/проблем розвитку: забезпечення прав людини та демократичних цінностей; покращення управління

фінансами, макроекономічна стабільність, інклюзивне зростання та боротьба з корупцією; підтримка секторальних/галузових політик та покращення надання послуг у певних секторах; державне будівництво у слабких державах та подолання конкретних розиткові викликів у малих острівних державах та заморських територіях; покращення здатності національних урядів забезпечувати збільшення надходжень до бюджету та зменшення залежності країн від зовнішньої допомоги. Відповідно, з урахуванням специфіки конкретних зазначених проблем, програми бюджетної підтримки Європейської Комісії можуть бути трьох типів:

контракти/угоди щодо належного врядування та розвитку. Підтримка національної політики/стратегії або реформи розвитку. Використовуються під конкретні цілі, що зосереджені на підсиленні національної підзвітності і зміцненні національних контрольних механізмів – важливої бази для удосконалення системи врядування та відданості фундаментальним цінностям. Також використовуються з метою зміцнення основних систем управління та підтримки ширших реформ – макроекономічна стабільність, управління публічними фінансами (включно з державними закупівлями та боротьбою з корупцією), зміцнення спроможності забезпечувати збільшення надходжень до бюджету, реформа державного сектору;

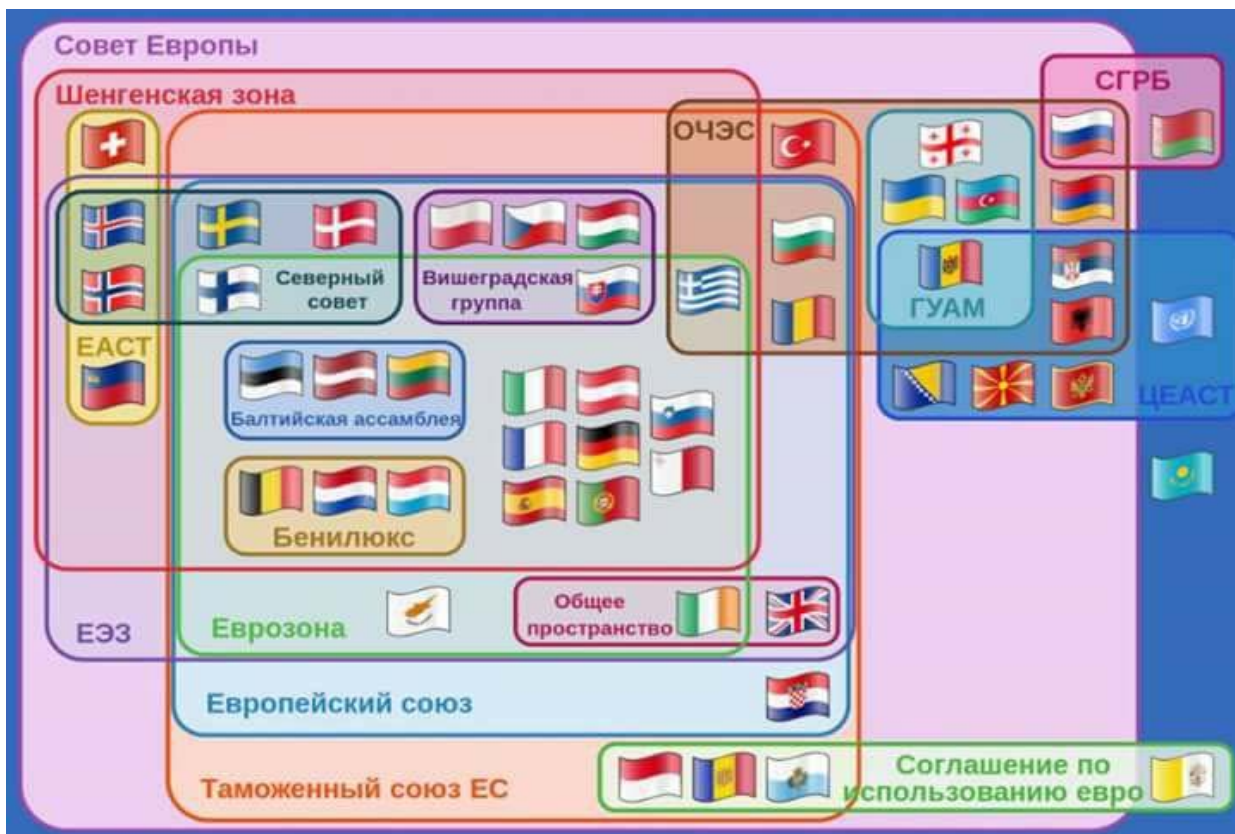

Рис. Групування країн світу

контракти/угоди щодо секторальних реформ. Підтримка секторальних реформ та покращення надання послуг. Використовуються під конкретні цілі, які є дещо звужені до підтримки конкретної галузі/сектору або конкретної реформи. Додана вартість такої підтримки полягає у прискоренні реформ, покращенні ефективності використання коштів у певному секторі, зміцненні інституційної спроможності бенефіціарів;

контракти/угоди щодо державного будівництва. Підтримка слабким державам та в умовах перехідних періодів. Використовуються в ситуаціях слабкості державних структур та утворень, підтримка протягом перехідного періоду до демократичного врядування, включно зі сталими змінами в перехідних суспільствах. Допомога країнам партнерам забезпечити життєво важливі функції державного управління та надавати базові послуги населенню. Залежно від конкретних умов в конкретних країнах-партнерах Європейська Комісія використовує різні типи програм бюджетної підтримки [3].

Проте основним документом підтримки Євросоюзом розвитку регіональному (міжрегіональному) співробітництву в Україні залишається угода про фінансування програми підтримки секторальної політики — підтримка регіональної політики України

Заклучення Угоди з ЄС стала можливою завдяки тому, що в 2014 році Україна затвердила Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2020 року (ДСРР 2020). На відміну від попередніх подібних документів ДСРР 2020 передбачала значні зміни в ДРП України, перехід до нової державної регіональної політики, орієнтованої на підвищення спроможності регіонів шукати, знаходити та ефективно використовувати внутрішні резерви, сильні сторони власного потенціалу. Впроваджено нове розуміння регіональної політики як політики розвитку, стимулювання економічної, інвестиційної діяльності, заохочення інновацій та створення нових робочих місць, посилення міжрегіональної співпраці, що сприяє загальноукраїнській солідарності та згуртованості. Обраний Україною вектор щодо ДРП відповідає ключовим принципам та подходам, як це бачить і впроваджує у власній політиці Європейський Союз, що і було головним фактором рішення ЄС надати нам допомогу у вигляді СБП для впровадження державної регіональної політики на нових підходах. Слід зазначити, що основні положення Угоди/ Контракту спрямовані на вирішення завдань, що сформульовані саме у тексті ДСРР 2020. Варто підкреслити, що у документі відображені/матеріалізовані загальні засадничі принципи бюджетної підтримки ЄС, як інструменту надання допомоги з реформування країнам-партнерам. Загальною мета запропонованого Контракту на реформу сектору є підтримка соціальної, економічної та територіальної згуртованості України і підвищення добробуту громадян по всій країні. Контракт підтримує цілі як їх визначено у Державній стратегії

регіонального розвитку України на період до 2020 року. Стратегія визначає три конкретні цілі:

підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;

територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток;

ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Очікувані результати Контракт надає додаткове фінансування для реформ у сфері регіонального розвитку та децентралізації в Україні. Це відноситься, зокрема, до Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року.

Очікувані результати Контракту є наступні:

удосконалено нормативно-правову базу регіональної політики;

забезпечено стабільне і передбачуване фінансування регіонального розвитку;

зміцнено фінансову автономію місцевого самоврядування;

запроваджено ефективну систему моніторингу та оцінки ефективності реалізації, забезпечуючи регулярне надання інформації щодо ефективності політики у контексті досягнення трьох зазначених цілей;

зміцнено конкурентоспроможність регіонів;

покращено територіальну соціально-економічну згуртованість.

Крім того, зокрема через заплановану додаткову підтримку, Контракт буде сприяти: зміцненню потенціалу центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розробки, реалізації, моніторингу та оцінки регіональних стратегій розвитку та операційних програм, що зміцнюватиме конкурентоспроможність регіонів та зменшуватиме регіональні диспропорції; підвищенню потенціалу центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розробки, реалізації та моніторингу адміністративно-територіальних реформ.

Загальні умови для виплати всіх траншів є наступні: досягнення задовільного прогресу в реалізації регіональної політики, яка продовжує бути актуальною та користується довірою; впровадження надійної, орієнтованої на стабільність, макроекономічної політики; задовільний прогрес в реалізації програми реформи управління державними фінансами; задовільний прогрес щодо публічної доступності своєчасної, повної і ґрунтовної бюджетної інформації [3].

У разі значного погіршення фундаментальних цінностей, виплати щодо бюджетної підтримки можуть бути офіційно призупинені або тимчасово припинені або скорочені. Наступні особливі умови будуть розглядатися для змінних траншів: суттєво вдосконалена нормативно-правова база регіональної політики; здійснюється стабільне і передбачуване фінансування регіонального розвитку фінансову автономію місцевого самоврядування; створена ефективна система моніторингу та оцінки, забезпечуючи

регулярне представлення інформації про ефективність впровадження регіональної політики із досягнення трьох стратегічних цілей; підвищено рівень конкурентоспроможності регіонів; покращено територіальну соціально-економічну згуртованість.

З метою забезпечення реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року відповідно до проектного, програмного підходів і методики та практик ЄС сформовано 5 Програм регіонального розвитку, які мають інвестиційну та розвиткову спрямованість:

Програма регіонального розвитку «Інноваційна економіка та інвестиції»;

Програма регіонального розвитку «Сільський розвиток»;

Програма регіонального розвитку «Розвиток людського потенціалу»;

Програма регіонального розвитку «Розвиток туризму»;

Програма регіонального розвитку «Загальноукраїнська солідарність».

У кожній Програмі визначено напрями діяльності, які відповідають операційним цілям та окремим завданням або сукупності завдань Стратегії, очікувані результати та показники результативності проектів регіонального розвитку, що можуть бути профінансовані у рамках Програми за рахунок секторальної бюджетної підтримки ЄС відповідно до укладеної між Урядом України та Європейським Союзом, представленим Європейською Комісією, Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики.

Висновки. Отже, вивчення досвіду щодо світового сприяння розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва України дозволив прийти до висновку, що існують різні форми підтримки, як-то: досвід організації розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва в державі (Шотландія), використання Програм різної спрямованості та статусності (Канада, Німеччина), використання проектного підходу до розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва (Канада) тощо. Але подальші дослідження мають бути проведені задля пошуку оптимальних форм, методів та інструментів розвитку регіонального (міжрегіонального) співробітництва в світі.

Література

1. Таппер С. Регіональний розвиток та участь громади – деякі спостереження з Шотландії. /С. Таппер // Журнал «Стратегія розвитку» - 2017 р. – №2 - С. 14-19
2. Максименко С. Бюджетна підтримка ЄС. Інформаційно-експертний огляд. /С. Максименко // Журнал «Стратегія розвитку» - 2017 р. – №3 - С. 39-43
3. Ціпенко О. Нова ініціатива ЄС: «Мери за економічне зростання» / О. Ціпенко // Журнал «Стратегія розвитку» - 2017 р. – №4 - С. 22-28

References

1. Tapper S. Regional'nyj rozvytok ta uchast' hromady – deiki sposterezhennia z Sho-tlandii. /S. Tapper // Zhurnal «Stratehiia rozvytku» - 2017 r. – №2 - S. 14-19
2. Maksymenko S. Biudzhetna pidtrymka YeS. Informatsijno-ekspertnyj ohliad. /S. Mksymenko // Zhurnal «Stratehiia rozvytku» - 2017 r. – №3 - S. 39-43
3. Tsipenko O. Nova initsiatyva YeS: «Mery za ekonomichne zrostantia» / O. Tsapenko // Zhurnal «Stratehiia rozvytku» - 2017 r. – №4 - S. 22-28

Заблодская Д.В. Мировое содействия развитию регионального (межрегионального) сотрудничества в Украине: Шотландия, Германия, Канада.

В статье даны результаты анализа мирового опыта по содействию развитию регионального (межрегионального) сотрудничества в Украине. Исследован опыт Шотландии, Канады и Германии. Установлено, что содействие развитию регионального (межрегионального) сотрудничества может происходить путем использования программ, проектов, организационных форм и т.д.

Ключевые слова: мировой опыт, развитие, региональное и межрегиональное сотрудничество.

Zablodska D.V. The world promotion of regional development (interregional) cooperation in Ukraine: Scotland, Germany, Canada

The article gives the results of world experience analysis in promotion of regional development (interregional) cooperation in Ukraine. The experience of Scotland, Canada and Germany had been studied. It established that the promotion of regional (interregional) cooperation could occur by the programs, projects, organizational forms, etc.

Key words: world experience, development, regional and interregional cooperation.

Заблодська Д.В. – аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України (м. Київ) zablodin@gmail.com

Рецензент: к.е.н., доц., **Галгаи Р.А.**

Стаття подана 09.12.2017.